LUONTO JA YMPÄRISTÖ

Koko marjaketju kaipaa ehostusta, jotta suomalainen marja pääsee oikeuksiinsa. **TOIMINNANJOHTAJA SIMO MOISIO, ARKTISET AROMIT**

VÄITÖS

Ympäristökäytöksen malli opitaan jo kotona

Ympäristökäyttäytymisen malli opitaan kotona, filosofian maisteri **Jaana Leppänen** toteaa väitöskirjatyössään.

”Vaikka koulu ja muut instituutiot vastaavat enenevästi nuorten ympäristökasvatuksesta, ympäristövastuun perusta rakentuu kodeissa”, Leppänen korostaa.

Leppänen selvitti lasten ja nuorten välisiä yhteyksiä ympäristöasenteissa, -tiedoissa ja -käyttäytymisessä. Naiset ja tyttäret asennoituvat myönteisemmin ja käyttäytyivät ympäristöystävällisemmin kuin ikäryhmänsä miehet.

Vanhempien ympäristöasenteet ja -käytös vaikuttavat eri tavoin samaa ja eri sukupuolta oleviin lapsiin. Pojan ja isän välisessä luontoharrastuksessa löytyi samankaltaisuutta, samoin äidin ja tyttären väliltä kierrätyksestä.

Leppäsen mukaan selitys voi löytyä siitä, missä ja miten vanhemmat viettävät lastensa kanssa aikaa. Naiset ja tytöt tekevät yhä miehiä ja poikia enemmän kotitöitä, joiden piiriin kierrätys pääosin kuuluu.

Nuoret ovat tulevaisuuden ympäristöpolitiikan tekijöitä sekä tulevien sukupolvien kasvattajia. Siksi ei ole Leppäsen mielestä yhdentekevää, mitä he ympäristöasioista ajattelevat ja miten niissä toimivat.

Tuoreen OECD-raportin mukaan kotitalouksien kulutuskäyttäytymisen vaikutus ympäristön tilaan kasvaa vuoteen 2030 mennessä.

Leppänen esittää, että opetussuunnitelmien tulisi edistää nuorten oppimista perheissä arkielämän ympäristövastuuseen. Perhe- ja ympäristönäkökulma sopivat oppiaineina niin retkeilytapahtumiin kuin kotitalouteenkin.

Ympäristönäkökulmaa voisi tulevaisuudessa vahvistaa kaikilla koulutuksen sektoreilla, vapaa-ajan toiminnoissa sekä järjestöissä, Leppänen esittää.

Leppäsen ympäristötieteiden väitöskirja tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa viime perjantaina.

REIJO VESTERINEN

Poliisi lopetti kaksi sutta Tohmajärvellä

Pohjois-Karjalan poliisi on lopettanut kaksi sutta, jotka ehtivät aiheuttaa vahinkoja kuukauden aikana eri puolilla Tohmajärveä.

Sudet ammuttiin lauantaina. Poliisi määräsi sudet lopetettavaksi jo 3. syyskuuta, mutta eläimiä ei aiemmin löydetty. Sudet ammuttiin lopulta lähellä sitä paikkaa, josta jäljitys alkoi.

”Sudet kiersivät laajalla alueella. Ne ehtivät tappaa useita nautoja, lampaita ja koiria”, kertoo rikoskomisario **Sulo Honkanen**.

Honkasen mukaan sudet liikkuivat myös omakotitalojen pihoissa ja esimerkiksi Värtsilän kirkkopuistossa. Viime lauantaina sudet olivat lähestyneet suoraan tiellä kulkevia ihmisiä ja väistäneet vasta viime hetkellä metsään. Silloin paikalle hälytettiin virka-apuryhmä. Saaliiksi saatiin täysikasvuinen uros ja naaras. Kolmas susi pakeni.

Kaadetut sudet lähetetään tutkittavaksi Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle.

Susien käytös on herättänyt epäilyjä, että kyseessä olisivat koiran ja suden risteytymät eli koirasudet.

MT-STT

YMPÄRISTÖSTÄ LYHYESTI

Monimuotoisuuskokous alkoi

Biologista monimuotoisuutta koskevan biodiversiteettisopimuksen yhdestoista osapuolikokous (COP 11) on alkanut Intiassa. Kaksi vuotta sitten Japanin Nagoyassa sovittiin, miten luonnon köyhtyminen talttuu vuoteen 2020 mennessä. Nyt varmistetaan, että työ etenee eri puolilla maailmaa.

Marjateollisuus osti lähes ennätysmäärän kotimaisia marjoja

Marjanjalostusteollisuudelle kulunut kesä oli satoisa. Marjoja viedään runsaasti ulkomaille, mutta jalosteena niiden arvo kasvaisi entisestään.

JAANA KANKAANPÄÄ

Pääkaupunkiseudun suurissa ruokakaupoissa marjahillojen valikoima on laaja, mutta tuotteiden valmistusmaa ja marjojen kotimaa eivät selviä kaikista etiketeistä.

Elintarvikeyritykset ostivat poimijoilta kuluneena kesänä yli 14 miljoonaa kiloa metsämarjoja, luonnontuotealan etujärjestö Arktiset aromit kertoo.

Vain vuonna 1977 ostomäärä oli tämänvuotista suurempi, 15 miljoonaa kiloa. Metsämarjojen ostomääriä on tilastoitu vuodesta 1970.

Marjakauppaa vauhdittivat puolukan ja mustikan ennätyssuuret sadot metsissä. Paras mustikka- ja puolukkasato saatiin Itä-Suomessa.

Eniten, yli 8 miljoonaa kiloa, yritykset ostivat puolukkaa. Pitkän aikavälin keskiarvo puolukan ostossa on noin 4,7 miljoonaa kiloa.

Mustikkaa ostettiin yli 6 miljoonaa kiloa, mikä on lähes kolminkertainen määrä keskitasoon verrattuna.

Muitten metsämarjojen osuus jää Arktisten aromien arvion mukaan noin 0,2 miljoonaan kiloon. Karpalon keruu ja myynti ovat vielä käynnissä.

Kotitarvepoiminta, torikauppa ja poimijoitten suoramyynti ammattikeittiöille ja kuluttajille eivät sisälly edellä mainittuihin lukuihin.

Yli puolet teollisuuden marjoista vientiin

Kotimainen elintarviketeollisuus käyttää tuotteissaan metsämarjoja runsaat 4 miljoonaa kiloa vuodessa, elintarvikealan pienyritykset noin miljoona kiloa.

”Kuluttajat ostavat marjoja ja marjatuotteita ruokakaupoista entistä enemmän siitä huolimatta, että kotitalouksien marjastusinto on kasvanut. Tiedotus marjojen terveellisyydestä, käytön monipuolisuudesta ja alhaisesta hiilijalanjäljestä on lisännyt väestön kiinnostusta marjoja kohtaan”, Arktisten aromien toiminnanjohtaja **Simo Moisio** arvioi.

Loput 9 miljoonaa kiloa yrityksille myydyistä marjoista menee vientiin.

Mustikan päävientimaita ovat Kiina, Saksa ja Japani ja puolukan Saksa, Itävalta ja muut Euroopan maat. Ruotsiin metsämarjoja viedään tai sieltä tuodaan riippuen, kummassa maassa saadaan parempi sato.

”Jalostusarvoa pitäisi nostaa”

Moisio näkee kotimaisissa metsämarjoissa merkittäviä vientimahdollisuuksia, jos niiden jalostusastetta saadaan nostettua. Pelkän raaka-aineen vienti tuottaa Suomelle noin 30 miljoonaa euroa vuodessa.

”Koko marjaketju kaipaa ehostusta, jotta suomalainen marja pääsee oikeuksiinsa.”

Puolukkajauhe on yksi ekokauppa Ruohonjuuren suosituimmista ruokatuotteista, tuotevastaava Sini Martikainen kertoo.

Moisio harmittelee, että marjatuotevalikoima on suurissa ruokakaupoissa suppea. Kotimarkkinat pitäisi hänen mukaansa saada edustuskelpoisiksi, jotta potentiaaliset vientimaat näkisivät, mitä meillä on tarjota.

Esimerkiksi Japanissa kaupoissa myydään mustikasta tehtyjä mehuvalmisteita, karkkeja ja pirtelöön tarkoitettua jauheseosta. ”Sen sijaan japanilaiset vieraat eivät löytäneet pääkaupunkiseudun supermarketista edes mustikkahilloa”, hän ihmettelee.

”Jos Japanissa mustikkatuotteiden valikoima on laajempi kuin meillä mustikan lähtömaassa, siihen pitäisi saada muutos”, hän peräänkuuluttaa.

Metsämarjojen ostomäärä 2012

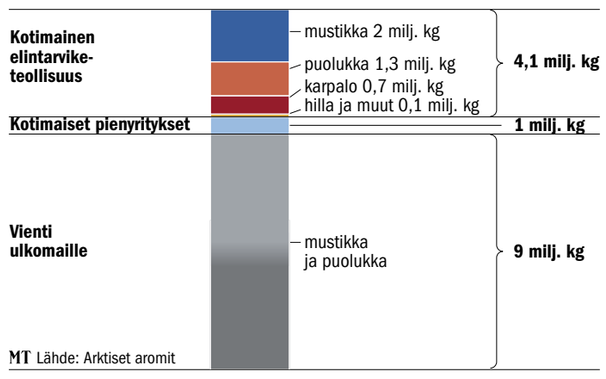

Moision mukaan vain pienet erikoismyymälät ovat oivaltaneet villiruuan merkityksen Suomelle.

Moisio kertoo, että suomalaisissa ruokakaupoissa myydään myös paljon marjatuotteita, jotka on jalostettu Saksassa tai Britanniassa, mutta marjan alkuperämaa saattaa olla Suomi tai Ruotsi.

”Kotimainen raaka-aine viedään maailmalle, jossa siitä valmistetaan jalosteita ja myydään sitten Suomeen.”

SUVI NIEMI

» Jos Japanissa mustikkatuotteiden valikoima on laajempi kuin meillä mustikan lähtömaassa, siihen pitäisi saada muutos. «

SIMO MOISIO

KOMMENTTI

Merkintöjen kirjo jatkuu hillopurkeissa

Jos kaupan jauhelihaosastolla menee sormi suuhun, samaa voi sanoa hillo-osastosta.

Kierros läheisten ruokakauppojen hyllyjen välissä osoittaa, että suomalaisia marjoja jalosteena hamuavan täytyy ottaa kauppaan suurennuslasi mukaan.

Valmistusmaa löytyy yleensä tarpeeksi tihrustamalla, mutta sekään ei aina kerro marjojen kotimaata.

Hyllystä löytyy niin Tanskassa valmistettua Rainbow-luomumustikkahilloa, kotimaista mansikkahilloa biodynaamiselta luomutilalta kuin tutulla sirkkalehtimerkillä varustettua karpalohilloa.

Käsiini sattuu myös skotlantilainen karpalohyytelö, jonka etiketissä komeilee erehdyttävästi puolukan näköinen marja...

En yhdy **Simo Moision** väitteisiin, että marjatuotevalikoima ainakaan pääkaupunkiseudulla olisi suppea. Kotimaistakin mustikkahilloa löytää suhteellisen pienellä vaivannäöllä.

Skotlantilainen hyytelö on tehty mehutiivisteestä.

Ulkomaisten hillojen rahtaaminen Pohjolan marja-aittaan tuntuu kyllä täysin hölmöläisten hommalta.

Paras tapa välttyä turhautumiselta kaupassa on keittää hillot itse tai käydä mummon luona kylässä.

SUVI NIEMI

Ihmiskunnan kootut ongelmat

Jussi Laitisen kirja Valomerkki kertoo, miksi halvan fossiilienergian ehtyminen, ilmastonmuutos ja talouskasvun kritiikki tulisi ottaa tosissaan.

Kännykän laturi pois seinästä, kasvisruokaa lautaselle ja bensapihi tai peräti sähköauto. Hiilivoiman tilalle tuulta ja aurinkoa, taloon triplaikkunat ja ilmanvaihtokone. Sillä se ilmasto pelastuu. Lämpeneminen ei saa ylittää kahta astetta, tai joudumme perikatoon.

Tämänkaltaisia viestejä kansalainen on saanut mediasta, ympäristöjärjestöiltä, viranomaisilta ja tutkijoilta viime vuodet.

Samaan aikaan energia, etenkin öljy, on kallistunut roimasti. Lisäksi viime vuosia on leimannut finanssikriisi ja taloudellinen epävarmuus.

Kyse ei ole erillisistä ilmiöistä, vaan talouden ongelmat, öljyn niukentumisesta johtuva hinnannousu ja ilmastonmuutos ovat samaa, kasvusta riippuvaisen talousjärjestelmän umpikujaa.

Energianlähteiden tehokkuus laskussa

Jussi Laitinen laittaa kirjassaan Valomerkki – energiapula ja makean elämän loppu tämän aihepiirin järjestykseen.

Teos tuo suomenkieliseen keskusteluun uusia aineksia ja uusia käsitteitä.

Öljyhuipusta moni lie jo kuullut, mutta kuinka monelle energiamuotojen tehokkuutta kuvaava nettoenergialuku on tuttu? Ensimmäisistä öljylähteistä saatettiin tuottaa sata tynnyriä yhden tynnyrin energiankulutuksella, nykyisin saadaan enää 19. Käyttämiemme energianlähteiden nettoenergialuku pienenee jatkuvasti.

Uusiutuvien lähteiden nettoenergialuvut jäävät vielä öljyn alapuolelle. Laitinen havainnollistaa monin esimerkein, miten massiivista rakentamista fossiilisten energialähteiden korvaaminen uusiutuvilla vaatii. Esimerkiksi pelkkä Meri-Porin hiilivoimalan korvaaminen tuulivoimaloilla merkitsisi 600 myllyä.

Metsäenergia saa kylmää kyytiä. Oksia ja latvoja järeämmän puun poltto vain lisää hiilidioksidin määrää ilmakehässä, vaikka ilmastosopimuksissa toisin lasketaankin.

Jotta uusiutuviin voidaan siirtyä ajoissa, tarvittaisiin sotatilan kaltaista komentotaloutta. Autotehtaat määrättäisiin tuottamaan tuulivoimaloita.

Säästöstä on puolet päästöä

Erityishuomiota – ja suomenkielisen sanan – vaatii rebound-niminen ilmiö.

Reboundiin törmätään, kun energiankäytön tehostumisesta koituva säästö kulutetaan jossakin muualla. Hybridiauton ostanut ajelee entistä huolettomammin, kun kilometrit ovat halpoja. Tiiviissä talossa on varaa lämmittää aiempaa enemmän neliöitä, ja niin edelleen.

Yksilön toiminnan kannalta kirjan viesti on masentava.

Kilvoittelusta ei ole juurikaan hyötyä, eikä mikään tunnu riittävän. Laitinen mainitsee esimerkkinä, että jopa autottoman, turhaa kuluttamista välttävän vegaanin päästöt ovat kaksinkertaiset verrattuna maailmanlaajuisesti kestävään tasoon.

Niin, ja nykyinen talousjärjestelmämme romahtaisi, jos kaikki ryhtyisivät ostamaan vain välttämättömän.

Se laturin irrottaminen on muuten melkoisen pieni teko. Palikan joutokäynti pistokkeessa vuoden ajan kuluttaa saman kuin kuuden minuutin autoilu.

Entä väestönkasvu ja keskittyminen?

Tutkimukset ja esimerkit eivät ole Laitisen omia, vaan hän viittaa yleensä englanninkielisiin tutkimuksiin, raportteihin ja lehtijuttuihin.

Mikään kirja ei pysty käsittelemään kaikkea, mutta joitakin aiheita jäin kaipaamaan. Laitinen ei sano halaistua sanaa väestönkasvusta ja sen suhteesta talouteen ja energiankäyttöön.

Olisi mielenkiintoista kuulla myös tutkittua tietoa kaupungistumisen ja energiankulutuksen suhteesta. Eikö juuri halpa fossiilienergia mahdollistanut kaupungistumisen? Miksi ilmastopoliittisin perustein vannotaan keskittämisen nimeen?

Toivoa on, tekoja tarvitaan

Joitakin toivon kipinöitä Laitisen katsaus jättää kytemään. Merituulivoiman läpimurto on mahdollinen. Se ratkaisisi uusiutuvan energian tilaongelman.

Kulutus voi vähetä, sillä tavaroiden jakaminen omistamisen sijaan tekee jo tuloaan.

Ilmastotalkoissa voisi ottaa käyttöön muutkin keinot kuin päästövähennykset. Esimerkiksi rikkidioksidin lisääminen yläilmakehään viilentäisi ilmastoa. Kaasu heijastaa auringon energiaa takaisin avaruuteen.

Toivoa piilee myös samanaikaisessa energia- ja talouskriisissä itsessään: kasvun pysähtyminen pakottaa ihmiskunnan etsimään vaihtoehtoja.

HENRIK SCHÄFER

Jussi Laitinen: Valomerkki – energiapula ja makean elämän loppu. 226 sivua. Atena.